

SINIF YÖNETİMİ: ÖĞRETMEN ADAYLARININ DENEYİMLERİ

Çiğdem ŞAHİN TAŞKIN^[1]

ÖZET

Problem Durumu: Öğretmen adaylarının mesleki becerilerini geliştirme fırsatı sağlayan öğretmenlik uygulaması dersi adayların sınıf yönetimine ilişkin deneyim kazanmalarında önemli bir rol oynamaktadır. Bu sebeple, sınıf öğretmeni adaylarının okullarda yaptıkları uygulamalar kapsamında sınıf yönetimine ilişkin deneyimleri üzerine düşüncelerinin incelenmesi adayların bu konudaki güçlü ve eksik yönlerini anlamamıza yardımcı olacaktır. Bununla beraber, bu araştırma öğretmen adaylarının sınıf yönetimi dersinde edinmiş oldukları teorik bilgileri uygulamada ne kapsamda kullandıklarına ilişkin bilgiler vererek sınıf yönetimi konusunda nitelikli bir biçimde yetişmelerine katkıda bulunacaktır.

Araştırmanın Amacı: Bu araştırma sınıf öğretmeni adaylarının öğretmenlik uygulaması dersi kapsamında sınıf yönetimine ilişkin deneyimleri üzerine düşüncelerini öğrenmeyi amaçlamaktadır. Böylelikle, öğretmen adaylarının bu konuya ilişkin güçlü ve eksik yönlerinin anlaşılması sağlanacaktır.

Yöntem: Araştırmaya Marmara bölgesinde yer alan bir üniversitenin Eğitim Fakültesi, Sınıf Öğretmenliği A.B.D. son sınıfında öğrenim gören 23 öğretmen adayı katılmıştır. Veriler öğretmen adaylarına sorulan açık uçlu sorular yoluyla toplanmış ve içerik analizi kullanılarak çözümlenmiştir.

Bulgular: Bulgular öğretmen adaylarının sınıf yönetimine ilişkin deneyimlerinin ‘Sınıf Yönetiminde Karşılaşılan Güçlüklere İlişkin Bulgular’ ve ‘Sınıf Yönetimi İle İlgili Çözüm Önerilerine İlişkin Bulgular’ olmak üzere iki ana kategori altında toplandığını göstermektedir. Sınıf Yönetiminde Karşılaşılan Güçlüklere

^[1] Doç. Dr., Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Sınıf Öğretmenliği Anabilim Dalı

İlişkin Bulgular kategorisi öğrenci davranışı, fiziksel ortam ve öğretmenin müdahalesi gibi durumları içermektedir. Öğretmen adayları Sınıf Yönetimi İle İlgili Çözüm Önerilerine İlişkin Bulgular kategorisi kapsamında ise sınıf yönetimine ilişkin karşılaştıkları güçlükleri sınıf öğretmeni ile önceden görüşmeler yaparak ve derslerde materyal kullanarak çözebileceklerini ifade etmişlerdir.

Sonuçlar: Araştırmaya katılan adaylar öğretmenlik uygulaması dersi kapsamında sınıf yönetimine ilişkin uygun olmayan öğrenci davranışları, sınıf öğretmenin desteği, teori ile uygulama arasında bağ kurulması gibi konularda güçlükler yaşadıklarını ifade etmişlerdir. Bununla beraber, etkili sınıf yönetimini sağlamada öğrencileri tanımının ve sınıfın yapısı hakkında bilgi edinmenin önemine değinmişlerdir. Ayrıca, öğretmen adaylarının çoğu öğrenme-öğretme sürecinde materyal kullanmanın öğrencilerin dikkatini çektiğini belirterek bu durumun etkili sınıf yönetiminin sağlanmasına katkıda bulunduğunu vurgulamışlardır.

Anahtar Sözcükler: Öğretmenlik uygulaması, sınıf yönetimi, öğretmen adayı.

Classroom Management: Student Teachers' Experiences

ABSTRACT

Problem Statement: Teaching Practice course enables student teachers to develop their teaching skills. This also helps them to gain experience about classroom management. Therefore, investigating student teachers' views of classroom management experiences will help us to understand their strengths and weaknesses regarding this issue. In addition to this, this research will also give insight into what extent student teachers use information they gained through the classroom management course during their teaching practice.

Research Aims: This research aims to understand student teachers' views of classroom management experiences they gain through the Teaching Practice course in primary education. Thus, this will also help us to understand their strengths and weaknesses concerning classroom management.

Methodology: 23 student teachers from primary education department in a university of Marmara Region participated the research. Data were collected through open-ended questions and analysed through content analysis.

Findings: Findings revealed that student teachers' experiences of classroom management during the teaching practice are grouped under the two categories: 'Findings of the Difficulties of Classroom Management' and 'Findings of the Suggested Solutions for the Classroom Management'. The category of 'Findings of the Difficulties of Classroom Management' explains the difficulties student teachers met during their teaching practice regarding classroom management. The category of 'Findings of the Suggested Solutions for the Classroom Management' involves student teachers' suggestions in order to provide effective classroom management.

Conclusion: Student teachers stated that they have met difficulties regarding behaviour management, support of the classroom teacher, relating theory into practice in classroom management, etc. In addition to this, they indicated the importance of students' features and classroom structure in providing effective classroom management. Besides, student teachers stated that using instructional materials would also help providing effective classroom management.

Key Words: Teaching practice, classroom management, student teacher

1. GİRİŞ

Sınıf öğretmeni adayları lisans öğrenimleri sırasında günlük plan hazırlayarak bu planda yer alan etkinlikleri uygulama, istenmeyen öğrenci davranışlarını yönetme gibi öğretmenlik becerilerini geliştirme fırsatı sağlayan öğretmenlik uygulaması derslerini almaktadırlar. Adayların bu dersler kapsamında konu alanı bilgisi, öğrenme-öğretme süreci gibi konuların yanında sınıf yönetimine ilişkin becerilerinin de geliştirilmesi amaçlanmaktadır (Yüksek Öğretim Kurumu [YÖK], 2007). Böylelikle, öğretmen adayları uygulama okullarında öğrencilerle iletişim kurma, onları organize etme gibi konularda uygulama yapma olanağı bulmaktadırlar.

Adayların mesleğe başladıklarında uygulayacakları ilköğretim programı incelendiğinde; bu programın yapılandırmacı yaklaşımı esas aldığı görülmektedir. Bu yaklaşıma göre, öğrencilerden öğrenme sürecine aktif katılmaları, araştırma yaparak yeni bilgileri zihinlerinde daha anlamlı hale getirmeye çalışmaları, olayları sorgulayarak ve eleştirel düşünerek neden-sonuç ilişkileri içerisinde incelemeleri beklenmektedir (Balım, Kesercioğlu, Evrekli ve İnel, 2009). Şentürk ve Oral (2008) öğretmenin, böylelikle, öğreten kişi olmaktan çok öğrenme-öğretme sürecini yöneten ve yönlendiren kişi durumuna geldiğini belirtir. Buna ek olarak, bu

gelişmelerin etkili öğrenmenin sağlanabilmesinde sınıfın çok iyi yönetilmesini bir zorunluluk haline getirdiğini ifade etmişlerdir.

Öğretmenler ve öğretmen adaylarıyla sınıf yönetimine ilişkin çeşitli çalışmalar yapılmıştır. Örneğin; Akar, Tantekin Erden, Tor ve Şahin (2010) anaokulu, ve ilköğretim okullarında görev yapan öğretmenlerin sınıf yönetimi uygulamalarına ilişkin yaşantılarını ve sınıf yönetimi konusunda ihtiyaçlarını belirlemeyi amaçlamışlardır. Buna göre, öğretmenlerin sınıf yönetimi yaklaşımlarını fiziksel ortam, sınıftaki ilk günler ve motivasyon, kurallar ve sınıf-içi uygulamalar, dersin akışını bozan davranışlar ve veli-öğretmen-okul işbirliği başlıkları altında incelemişlerdir. Paliç ve Keleş (2011) ise ilköğretim ve ortaöğretimde görev yapan öğretmenlerin sınıf yönetimi kavramına ilişkin görüşlerini incelemişlerdir. Araştırma sonucunda öğretmenlerin etkili bir sınıf yönetimi için gerekli öğretmen özelliklerini kişisel özellikler, mesleki özellikler ve öğrenciye yaklaşım olmak üzere üç kategoride açıkladıkları anlaşılmaktadır. Bununla beraber, öğretmenlerin sınıf yönetimine ilişkin en çok karşılaştığı sorunların öğrenci farklılıkları, farklı aile ortamlarının yansımaları ve öğrencinin derse tutumu olarak belirlendiği görülmektedir. Özgan, Yiğit, Aydın ve Küllük (2011) devlet ve özel ilköğretim okullarında görev yapan öğretmenlerin sınıf yönetimi becerilerini algılamalarında farklılık olup olmadığını araştırmışlardır. Araştırma bulguları, devlet ve özel ilköğretim okulu öğretmenlerinin sınıf yönetimi becerileri karşılaştırıldığında özel okul öğretmenleri lehine anlamlı farklılık bulunduğunu göstermektedir. Araştırmacılar bu farklılığın sebeplerini, devlet okulunda görev yapan öğretmenlerle karşılaştırıldığında, özel okul öğretmenlerinin sınıf yönetimi ile ilgili kursa/seminere daha fazla gitmelerine ve ders almalarına, daha fazla kitap okumalarına ve okuttukları sınıfların mevcudunun daha düşük olmasına bağlamaktadırlar. Bu durum; fiziksel şartların yanında öğretmenlerin aldıkları eğitimin sınıf yönetimi becerilerini etkileyen önemli bir faktör olduğunu vurgulamaktadır. Özay Köse (2010) öğretmen adaylarının sınıf yönetimine karşı genel olarak pozitif görüşe sahip olduğunu, kendilerine güvendiklerini; ancak, sınıf yönetimi derslerinin yeterli teorik bilgiyi vermesine rağmen uygulama yönünden yetersiz olduğunu ifade ettiklerini belirtmiştir. Bununla beraber, birçok araştırmacı yönetime ilişkin becerilerin kazanılmasında gerçek sınıf ortamının en etkili yol olduğunu vurgulamaktadırlar (Mahon, Bryant, Brown & Kim; 2010). İlköğretim programında sınıf yönetimi özel bir çevre olan sınıfta gerçekleşen etkileşimleri ve öğrenmeyi etkileyen değişkenleri yönetmek anlamına gelmektedir ve öğretmen davranışları sınıf yönetiminin en önemli değişkenlerinden biridir (Özpolat ve Bayındır, 2007). Buna bağlı olarak, sınıf öğretmeni adaylarının nitelikli bir bi-

çimde yetişmesinde lisans öğrenimleri sırasında sınıf yönetimine ilişkin edindikleri bilgi, beceri ve deneyimler büyük önem kazanmaktadır.

1998 yılından itibaren eğitim fakülteleri öğretmen yetiştirme programlarında 3 kredi olarak (2 saat teorik 2 saat uygulama) yer alan sınıf yönetimi dersi 2006 yılında 2 kredi olarak (2 saat teorik) yeniden düzenlenmiştir. Bu dersin içeriği incelendiğinde, sınıf içi iletişim ve etkileşim, sınıfta kurallar geliştirme ve uygulama, sınıfı fiziksel olarak düzenleme, sınıf organizasyonu, sınıfta istenmeyen davranışların yönetimi ve öğrenmeye uygun olumlu bir sınıf ortamı oluşturma gibi konuları kapsadığı anlaşılmaktadır. Bununla beraber, Ekici (2008) öğretmenlerin hizmet öncesi eğitimleri sırasında aldıkları derslerin her birinin amaçlarından birinin sınıf yönetimine yönelik yüksek düzeyde tutum ve inanç kazanmasına katkıda bulunmak olduğunu belirtmektedir. Ayrıca, meslek bilgisi derslerinin öğretmen adaylarının sınıf yönetimine yönelik tutum ve inanç kazanma düzeylerinin gelişmesinde önemli bir etkisi olduğunu vurgulamaktadır (Ekici, 2008). Öğretmen adaylarına lisans öğrenimleri sırasında edindikleri bilgileri okullarda uygulama fırsatı veren öğretmenlik uygulaması derslerinin adayların sınıf yönetimine ilişkin deneyim kazanmasında önemi büyüktür. Sınıf öğretmeni adaylarının öğretmenlik uygulaması kapsamında sınıf yönetimine ilişkin deneyimleri üzerine düşüncelerinin incelenmesi adayların bu konudaki güçlü ve eksik yönlerini anlamamıza yardımcı olacaktır. Bununla beraber, bu araştırma öğretmen adaylarının sınıf yönetimi dersinde edinmiş oldukları teorik bilgileri uygulamada ne kapsamda kullandıklarına ilişkin bilgiler vererek sınıf yönetimi konusunda nitelikli bir biçimde yetişmelerine katkıda bulunacaktır.

1.1. Araştırmanın Amacı

Bu araştırma ile sınıf öğretmeni adaylarının öğretmenlik uygulaması dersi kapsamında sınıf yönetimine ilişkin deneyimleri üzerine düşüncelerini öğrenmek amaçlanmaktadır. Buna bağlı olarak, sınıf yönetimi dersinde edinmiş oldukları bilgileri uygulamada ne kapsamda kullandıklarına ilişkin bilgiler edinilecektir.

2. YÖNTEM

Nitel araştırmalarda çalışılan alan ve/veya yaşam durumuna yoğunlaşarak ve devamlı bir şekilde yürütülür (Miles & Huberman, 1994). Cresswell (2007) nitel araştırmaların bir problemin incelenmesi veya bir konunun keşfedilmesi gerektiğinde kullanıldığını belirtmiştir. Buna bağlı olarak, bu keşfetmenin bir grup veya topluluğun çalışılması, ölçülmesi gereken değişkenlerin tanımlanması veya

susturulmuş seslerin duyulması ihtiyacından kaynaklandığını belirtir. Ayrıca, nitel araştırmalar katılımcıların belirttiği bir problemin veya konunun içinde bulunduğu şartları ve içeriğini anlamak ve detaylı bir biçimde açıklamak amacıyla kullanılmaktadır (Cresswell, 2007). Bu araştırmada öğretmen adaylarının öğretmenlik uygulaması sırasında sınıf yönetimine ilişkin deneyimleri üzerine düşüncelerinin kendi ifadelerinden hareketle detaylı bir biçimde incelenmesinin amaçlandığı dikkate alındığında nitel araştırma yöntemlerinin bu araştırma için uygun olduğu görülmektedir.

2.1. Örneklem

Araştırmanın örneklemini Marmara bölgesinde yer alan bir üniversitenin Eğitim Fakültesi Sınıf Öğretmenliği A.B.D. son sınıfında öğrenim gören 23 öğretmen adayı oluşturmaktadır. Bu araştırmanın örneklem seçiminde amaçlı örnekleme yöntemlerinden “Ölçüt Örnekleme” kullanılmıştır. Ölçüt örnekleme önceden belirlenmiş bir dizi ölçütü karşılayan durumların çalışılmasıdır (Patton, 2002; Yıldırım ve Şimşek, 1999). Bu araştırmanın amacı dikkate alındığında; öğretmen adaylarının sınıf yönetimi dersini almış ve öğretmenlik uygulaması derslerini alıyor olmalarının bu konuda deneyim kazanmaları ve düşüncelerinin oluşması için gerekli olduğu anlaşılmaktadır. Bu sebeple, bu koşullar ölçüt olarak belirlenmiştir. Sınıf öğretmeni adayları öğrenim gördükleri lisans programında sınıf yönetimi dersini beşinci yarıyılıda, öğretmenlik uygulaması derslerini ise yedi ve sekizinci yarıyıllarda almaktadırlar. Veriler 2010-2011 akademik yılında sınıf yönetimi dersini almış ve öğretmenlik uygulaması derslerini almakta olan sınıf öğretmeni adaylarından toplanmıştır. Öncelikle, adaylar araştırmanın amacı hakkında bilgilendirilmişlerdir. Daha sonra, adaylara yanıtlamaları amacıyla hazırlanan açık uçlu sorular verilmiştir. Öğretmen adaylarının araştırmaya katılmasında gönüllülük esas alınmıştır. Araştırmaya katılan her öğretmen adayı numara verilerek kodlanmıştır (örneğin: *ÖA 9* gibi).

2.2. Verilerin Analizi

Bu araştırmada elde edilen veriler içerik analizi kullanılarak analiz edilmiştir. İçerik analizi bir metne veya anlamlı içeriğe ait yinelenen ve geçerli çıkarımlar yapmak amacıyla kullanılan bir araştırma tekniğidir (Krippendorff, 2004). Elo ve Kyngas (2008) içerik analizinde tümdengelimli ve tümevarımsal olmak üzere iki yaklaşımın bulunduğunu belirterek her iki yaklaşımın da analiz sürecinin *hazırlık, düzenleme ve rapor etme* olmak üzere üç ana safhadan oluştuğunu ifade etmektedir.

Bu araştırmada tümevarımsal bir yaklaşım benimsenmiş olup; elde edilen kategoriler verilerin analizinden hareketle oluşturulmuştur. Hazırlık aşamasında neyin, ne kapsamda analiz edileceği kararlaştırılmıştır. Daha sonra, veriler kim söylüyor? Nerede? Ne zaman? gibi sorular dikkate alınarak okunmuştur. Böylelikle, verilerin anlaşılması sağlanmıştır (Elo ve Kyngas, 2008). Daha sonra, düzenleme aşamasına geçilmiştir. Tümevarımsal içerik analizi “açık kodlama”, “kategori oluşturma” ve “soyut hale getirme” sürecini içermektedir (Elo ve Kyngas, 2008). Bu kapsamda, öğretmen adaylarının ifadeleri birçok defa okunmuş ve adayların sınıf yönetimi üzerine deneyimlerine ilişkin notlar alınmıştır. Bu notlar düzenlenerek kategoriler oluşturulmuştur. Örneğin; bulgular doğrultusunda öğrenci davranışı, fiziksel ortam, öğretmenin müdahalesi, görüşmeler yapma (sınıf öğretmeni ile öğrenciler ve sınıf kuralları hakkında), materyal kullanma gibi kategoriler oluşmuştur. Daha sonra, benzer olayları gösteren alt kategoriler bir kategori altında, benzer kategoriler de ana kategori altında gruplandırılmıştır. Örneğin; bulgular doğrultusunda, öğrenci davranışı, fiziksel ortam ve öğretmenin müdahalesi gibi kategoriler öğretmen adaylarının uygulamalar sırasında karşılaştıkları güçlükleri gösterdiğinden bu kategoriler ‘Sınıf Yönetiminde Karşılaşılan Güçlüklere İlişkin Bulgular’ ana kategorisi altında gruplandırılmışlardır. Bununla beraber, görüşmeler yapma ve materyal kullanma gibi kategoriler adayların karşılaştıkları güçlükleri nasıl çözebileceklerine ilişkin önerilerini göstermektedir. Bu sebeple, bu kategoriler de ‘Sınıf Yönetimi İle İlgili Çözüm Önerilerine İlişkin Bulgular’ ana kategorisi altında değerlendirilmiştir.

3. BULGULAR

Öğretmen adaylarının öğretmenlik uygulaması dersi kapsamında uygulama okullarında sınıf yönetimine ilişkin deneyimleri ‘Sınıf Yönetiminde Karşılaşılan Güçlüklere İlişkin Bulgular’ ve ‘Sınıf Yönetimi İle İlgili Çözüm Önerilerine İlişkin Bulgular’ adı altında iki ana kategoride toplanmıştır. Bu kategorilere ait bulgular altında aşağıda verilmiştir.

3.1. Sınıf Yönetiminde Karşılaşılan Güçlüklere İlişkin Bulgular

Araştırmaya katılan öğretmen adayların tamamı öğretmenlik uygulaması kapsamında sınıf yönetimine ilişkin bazı güçlüklerle karşılaştıklarını belirtmişlerdir. Örneğin, birçok öğretmen adayı öğrencilerin sınıf içerisinde uygun davranışlar göstermemesi sebebiyle etkili sınıf yönetiminin sağlanmasında zorluklar yaşadığını ifade etmiştir:

Dikkatlerini toplamak çok zor oldu. Sanırım sorunlu öğrenciler çoktu. İzinsiz sınıfta dolaşmalar, başka şeylerle ilgilenmeler çok fazlaydı. ÖA 6

Bir sınıfta öğrencileri tenefüsten sonra derse adapte edebilmek için çok zaman harcadım. Öğrencilerin tenefüs modundan çıkıp derse geçişleri epey zor oldu. ÖA 7

Öğrencilerin birçoğu ders esnasında dersle ilgilenmeyip başka şeylerle uğraşıyordu. Bu durumun sebebi önceden belirlenmiş kuralların sınıfta olmamasıydı. ÖA 3.

Yukarıdaki öğretmen adayları anlattıkları dersler sırasında öğrencilerin uygun olmayan davranışlar sergilemeleri sebebiyle sıkıntı yaşadıklarını vurgulamışlardır. Açıklamalar öğretmen adaylarının öğrencilerin derse ilgisini çekmede zorlandığını, sınıf kurallarının önceden belirlenmediğini, öğrencilerin yeterince derse karşı motive olamadıklarını göstermektedir. Benzer şekilde, birçok araştırmacı etkili sınıf yönetimi sağlamada sınıf kurallarının önemini vurgulamıştır (Başar, 2008, Celep, 2000; Erden, 2001). Ayrıca, Erden (2001) sınıf kurallarının işlevsel olmasında önceden belirlenmesinin ve kuralları uygulamada gereken özenin gösterilmesinin önemini belirtmiştir. Bazı öğretmen adayları ise öğrencilerin sınıf içerisinde uygun olmayan davranışlar sergilemelerinin sınıf öğretmeninden kaynaklandığını belirtmiştir:

Sınıf öğretmeninin sınıfta olmamasından olabilir. Derse katılma anlamında sorun oldu. İstekli değillerdi. Dersle ilgilenmediler. Zor bir gündü. ÖA 2

Girdiğim bir sınıfta çocuklar konuşmakla kalmıyor ayakta da geziniyorlardı. Sınıf öğretmeni hiçbir şekilde müdahale etmedi. ÖA 5

ÖA 2'nin açıklaması, öğrencilerin öğretmen adaylarına kendi sınıf öğretmenlerinden daha farklı davrandıklarına veya sınıf yönetiminin sağlanmasına ilişkin sorumluluğu sınıf öğretmeninin görevi olarak düşündüğüne işaret etmektedir. Buna paralel olarak, ÖA 5 ise öğretmen adaylarının sınıf yönetimine ilişkin konularda sınıf öğretmeninin desteğini beklediklerini belirtmektedir. Bununla beraber, YÖK (2011) tarafından hazırlanan Öğretmenlik Uygulaması Değerlendirme Formu, öğretmen adaylarının sınıf yönetimi konusunda değerlendirilmelerini kapsadığını göstermektedir. Bu durum, araştırmaya katılan bazı öğretmen adaylarının sınıf yönetimi konusunda kendisinden beklenenleri yerine getirmediğine işaret etmektedir. Bu açıklamaların aksine aşağıdaki öğretmen adayı bazı sınıflarda sınıf öğretmenlerinin derse çok müdahale ettiğini belirtmiştir:

Bazı sınıflarda sınıf öğretmeninin derse çok fazla müdahale etmesinden dolayı sorun yaşadım. ÖA 10

ÖA 10 bazı öğretmenlerin uygulama sırasında çok fazla müdahale ettiği için etkili sınıf yönetimi sağlamada zorlandığını ifade etmiştir. Araştırmaya katılan öğretmen adaylarının birçoğu sınıf öğretmenlerinin gerçekleştirdikleri uygulamalara ilişkin dönüt vermediğini belirtirken; adayların bir kısmı bazı öğretmenlerin dönüt verdiğini ifade etmiştir:

Genellikle bizi ders sırasında dinlemediler; dersten bazen erken çıktılar ve bizlerle bu konuda konuşmak istemediler. İyiydin, daha iyi olursun, biz de zamanında böyleydik gibi geçiştirme sözler söylediler. ÖA 8

Sınıf öğretmenleri ile konuşma fırsatım olmadı. Öğretmenler bu konuda katkı ayırmadılar. ÖA 4

Genelde bu konuda (stajyer öğretmen uyg.) bilgisi olan, bizlere katkı sağlayabilecek öğretmenler konunun öneminin farkındaydı. Ders bitiminde bu hocalar bizzat kendileri açıklama yapıp, hatalarımızı söyleyip farklı örnekler verip bize yardımcı oldular. Bazı hocalar da konuşmaktan kaçındılar. ÖA 7

Öğretmen adaylarından ÖA 8 ve ÖA 4 sınıf öğretmenlerinin çoğunun onları dinlemediğini, uygulamalara ilişkin yüzeysel bir takım açıklamalar yaptığını veya öğretmenlerle konuşma fırsatı bulamadıklarını ifade etmişlerdir. Bu açıklamalardan farklı olarak, ÖA7 bazı öğretmenlerin yapmış oldukları uygulamaların öneminin farkında olduğunu ifade ederek; bu öğretmenlerin dersin sonunda yapmış oldukları hataları söylediklerini ve çeşitli örnekler vererek kendilerine yardımcı olduklarını belirtmiştir.

Aşağıdaki öğretmen adayı ise uygun fiziksel ortam sağlanamadığı için sınıf yönetimini sağlamada sorun yaşadığını belirtmiştir:

Beden Eğitimi dersini kapalı alanda yapmak zorunda kaldım. Salonda sandalyeler vardı. Çocuklar sürekli olarak sandalyeleri hareket ettirerek gürültü oluşturdu. Beden Eğitimi dersinde ortamın müsait olmayışı sınıf yönetiminde zorluk çıkardı. ÖA 1

ÖA 1 beden eğitimi dersini kapalı alanda yapmak durumunda kaldığını; ancak kullandıkları salonun uygun fiziksel özelliklere sahip olmadığını söylemiştir. Öğretmen adayı öğrencilerin salonda yer alan sandalyeleri taşıdıklarını ve bu durumun etkili sınıf yönetiminin sağlanmasında sorun oluşturduğunu ifade etmiştir. Araştırmacılar, sınıf yönetiminin sağlanmasında fiziksel düzenin önemli bir yeri olduğunu vurgulamaktadırlar (Celep, 2000; Erden, 2001; Işık, 2004; Tutkun,

2003). Tutkun (2003) sınıf içi fiziksel düzenin öğrenme öğretme süreçlerinde kullanılan ortamın sahip olması gereken özellikleri ve sistemin diğer öğelerle hedeflere ulaşma doğrultusunda uyumunu gösterdiğini belirtmektedir. Işık (2003) ise öğrenme ortamlarında fiziksel düzenin öğrencilerin daha kolay öğrenmelerini sağlamak ve derslere karşı motive etmek gibi işlevlerinin bulunduğunu vurgulamaktadır. Beden eğitimi dersi öğretim programı incelendiğinde, öğrencilerin yaşamlarında kullanabilecekleri temel, özelleşmiş spora özgü hareket becerileri ile fiziksel etkinliklere özgü bilgileri, duyuşsal ve toplumsal özellikleri kazanmaları ve sağlığı geliştirici fiziksel etkinliklere yaşam boyu etkin katılım sağlamalarının amaçlandığı anlaşılmaktadır (Milli Eğitim Bakanlığı [MEB], 2007). Bu sebeple, uygun fiziksel ortamın sağlanması beden eğitimi derslerinin amacına ulaşmasında önemli bir yer tutmaktadır. Bu açıklamaların, ÖA 1'in beden eğitimi dersinde uygun fiziksel ortamın sağlanamaması durumunda sınıf yönetiminin olumsuz etkilendiğini belirten ifadesini desteklediği anlaşılmaktadır. Aşağıdaki öğretmen adayı öğretmenlik uygulaması sırasında ilk haftalarda sınıf yönetimine ilişkin sorunlar yaşadığını ifade etmiştir:

Bu sorun ilk haftalarımdaydı. Çünkü ilk defa ders anlatmaya başladım ve heyecanlıydım, ne yapacağımı bilmiyordum. ÖA 18

ÖA 18 uygulamaya başladığı ilk haftalarda çok heyecanlandığını belirterek, bu sebeple etkili sınıf yönetimi sağlama konusunda sorun yaşadığını ifade etmiştir. Buna göre, öğretmen adayının öğretmenlik uygulaması kapsamında ilk defa deneyim kazanmaya başladığı için bazı sorunlarla karşılaştığı söylenebilir. Benzer şekilde, bulgular öğretmen adaylarının uygulama sürecinde yeni deneyim kazanmaya başladıklarını ve sınıf yönetimi dersinin uygulamalara katkısını vurgulamaktadır:

Teorik olarak öğrendiğim şeyler aklımdan uçup gidiyordu. Fakat uygulama ile sınıf yönetiminin ne kadar önemli olduğunu anladım. Öğrendiğim bazı şeyler aklıma geldikçe demek ki bu derste bize anlatılmak istenen bu durummuş dedim ve ona göre tavır sergiledim. ÖA 18

Sınıf yönetimi dersinde öğrencilere nasıl davranmamız gerektiğine dair teorik bilgiler öğrendik. Fakat, bence öğretmenlik uygulaması için gittiğimiz okulda öğrencileri birebir gözlemlemek bizim için çok daha yararlı oldu Böylece, sınıfın yönetimine az da olsa şimdiden tecrübe edindik. ÖA 10

Teorik olarak bilmenin teoriyi uygulamada pek de katkısı olmadığını düşünüyorum. Bazen doğru bildiklerimiz yanlış olabiliyor; öğrenciye göre farklı davranmanın gerektiğini düşünüyorum. ÖA 7

ÖA 18 ve ÖA 10 teoride öğrenilen bilgileri öğretmenlik uygulaması dersi sayesinde pekiştirdiklerini vurgulamışlardır. Örneğin, ÖA 18 teorik olarak öğrendiği bilgilerin kalıcı olmadığını belirterek; uygulamalar sayesinde sınıf yönetiminin önemini anladığını belirtmiştir. Ayrıca, uygulamalar sırasında karşılaştığı durumları sınıf yönetimi dersinde öğrendiği bilgiler ile karşılaştırarak yorumladığını ifade etmiştir. ÖA 10 ise sınıf yönetimi dersinde teorik bilgiler edindiklerini; ancak uygulamada öğrencileri gözlemlemenin daha faydalı olduğuna inandığını; böylelikle deneyim kazandığını belirtmiştir. Uygulamanın teoride edindikleri bilgileri desteklediğini ifade eden adayların aksine, ÖA 7 teoriyi bilmenin uygulamada katkısının olmadığını düşündüğünü ifade etmiştir. Doğru olduğunu düşündüğü şeylerin uygulamada bazen yanlış olduğunu gördüğünü belirterek; sınıf yönetiminde öğrencilerin özelliklerinin göz önünde bulundurulmasının önemli olduğunu ifade etmiştir. Bulgular dikkate alındığında, ÖA 7'nin açıklaması sınıf yönetimi dersinde edinmiş olduğu teorik bilgiler ile uygulama arasında bağ kuramadığını göstermektedir.

3.2. Sınıf Yönetimi İle İlgili Çözüm Önerilerine İlişkin Bulgular

Bu kategori incelendiğinde; öğretmen adaylarının sınıf yönetimini sağlamada istenmeyen öğrenci davranışlarının önlenmesine ilişkin çözüm önerilerinde bulunduğu görülmektedir. Öğretmen adayları istenmeyen öğrenci davranışlarının giderilmesi konusunda aşağıdaki önerileri getirmişlerdir:

Derse girmeden önce sınıf öğretmeni ile görüşüp sınıf hakkında bilgi alabilirim. Sınıfın genel yapısı hakkında görüş sahibi olmaya çalışırım. ÖA 1

Bir dahaki dönem ders anlatacağım sınıfın öğretmeni ile öğrenciler ve sınıfın kuralları hakkında önceden görüşme yapmayı düşünüyorum. ÖA 10

ÖA 1 ve ÖA 10 sınıf öğretmeni ile öğrencileri tanımak amacıyla önceden görüşme yapmalarının ve bilgi almalarının istenmeyen öğrenci davranışlarının giderilmesinde fayda sağlayacağını düşündüklerini ifade etmişlerdir. Bu açıklamaya ek olarak, ÖA 10 sınıfta uygulanan kurallar konusunda da uygulama yapmadan önce sınıf öğretmeni ile görüşeceğini bildirmiştir. Uygulamaya başlamadan önce öğrencileri tanımaya ilişkin yapılacak çalışmalar öğrencilerin özelliklerinin öğrenilmesi açısından önem taşımaktadır. Bununla beraber, öğretmen adaylarının açıklamalarının yorumlanmasında adayların öğretmenlik uygulaması dersi kapsamında yapmış olduğu uygulamalara ilişkin açıklamanın ışık tutacağı düşünülmektedir. Verinin toplandığı sınıf öğretmeni adayları uygulama kapsamında bir dönem boyunca aynı okula haftada bir gün devam etmekte ve her hafta farklı bir sınıfa girmektedirler. Böylelikle, gittikleri okulunun değişik sınıflarında uygulama yaparak öğretmenlik

mesleğinin gerektirdiği yeterlikleri geliştirmeleri amaçlanmaktadır (YÖK, 2011). Bununla beraber, araştırmacılar, öğrencilerin bireysel özelliklerinin dikkate alınmasının etkili sınıf yönetiminin sağlanmasında önemli olduğunu ifade etmişlerdir. Örneğin, Celep (2000) öğrencilerin özellikleri ve gereksinimleri, öğretmenin hizmet öncesi eğitim gibi etmenlerin sınıf yönetimini etkilediğini vurgulamıştır. Başar (2008) ise sınıf yönetiminin öğrencilerin özelliklerine göre farklılaşabileceğini belirtmiştir. Bu sebeple, öğretmen adaylarının da yukarıda belirttiği gibi, öğrencilerin bireysel özelliklerinin dikkate alınması etkili sınıf yönetiminin sağlanmasına katkıda bulunacaktır. Öğretmen adaylarının çoğu derslerini işlerken materyal kullanmalarının öğrencilerin dikkatini çektiğini belirtmişlerdir:

Dersleri materyalsiz işlemeyi düşünmüyorum. Kesinlikler dikkat çekecek unsurlar bulunmalı ders işlerken. ÖA 6

Öğrencilerin ilgilerini genel olarak nasıl çekebileceğimi biliyorum. Buna göre, örnekler hazırlayıp, materyaller hazırlayıp derse girmeyi düşünmüyorum. ÖA 7

Yukarıdaki öğretmen adayları bundan sonraki uygulamalarda derslerini materyal kullanarak işleyeceklerini ve bu durumun sınıf yönetimini olumlu etkileyeceğini düşündüklerini ifade etmişlerdir. Adaylar, böylelikle sınıf yönetimini sağlamada öğretim materyali kullanmanın önemine dikkat çekmişlerdir.

4. TARTIŞMA VE SONUÇ

Etkili öğrenme-öğretme süreci sağlamada sınıf yönetiminin önemi birçok araştırmacı tarafından vurgulanmaktadır (Akar, Tantekin Erden, Tor, ve Şahin, 2010; Ekici, 2008; Sabancı, 2008). Bu araştırma ile sınıf öğretmeni adaylarının öğretmenlik uygulaması kapsamında sınıf yönetimine ilişkin deneyimleri hakkındaki düşüncelerinin öğrenilmesi nitelikli öğretmen yetiştirmeye katkıda bulunacaktır. Araştırmaya katılan sınıf öğretmeni adayları öğretmenlik uygulaması kapsamında uygun olmayan öğrenci davranışları, sınıf öğretmeninin desteği, sınıf yönetimine ilişkin teori ile uygulama arasında bağ kurulması gibi konularda güçlükler yaşadığını ifade etmektedir. Korkmaz (2003) sınıfta istenmeyen davranışların sınıfın fiziksel düzenlemesi, öğrencilere sorumluluk verme biçimi, öğretmenin sınıf yönetimi becerisi, öğrencilerin birbirleriyle ilişkisi gibi sebeplerden kaynaklandığını ifade etmiştir. Bu açıklamaya paralel olarak, bulgular bazı öğretmen adaylarının öğrencilerin istenmeyen davranışlarının sınıfta önceden belirlenmiş kuralların olmaması, uygun fiziksel ortamın sağlanmaması, gibi sebeplerden kaynaklandığını belirttikleri anlaşılmaktadır. Buna ek olarak, bazı öğretmen adayları istenmeyen

öğrenci davranışlarını sınıf yönetimine ilişkin ilk defa deneyim kazanıyor olmalarını ile ilişkilendirmişlerdir. Korkmaz (2003) öğretmenin sınıf yönetimi becerilerini geliştirebilmek için öğrencilerin birbirleriyle ilişkisinin dikkate alınması gerektiğini vurgulamaktadır. Örneğin, öğrenme-öğretme sürecinin genellikle birlikte, yarışmacı ve bireysel olmak üzere üç farklı şekilde düzenlendiğini belirtmektedir. Doyle (1986, akt. Başar 2008) ise farklı sınıf düzenlerinin farklı sonuçlara yol açtığını ifade etmiştir. Buna göre, bireysel yapılanmada iş dışı davranışın az olduğunu; ezberleme, grup çalışması, tartışma gibi yapılanmalarda ise iş dışı davranışın üst düzeyde olduğunu belirtmektedir. Bunlara ek olarak, Başar (2008) sınıf içinde düzen sağlamanın öğrenciye birey ve grup değerleri kazandırmayı gözetten bir sosyalleşme süreci olduğunu belirtir. Ayrıca, farklı değer sistemlerine sahip ve farklı çevrelerden gelen öğrencilerin farklı bireysel öğrenim gereksinimlerine ihtiyaç duyduğunu belirterek; bu sınıflarda işbirliği ve görevle ilgilenme düzeyinin düşük olduğunu ifade etmiştir. Ancak, öğretmen adaylarının açıklamaları dikkate alındığında, adayların istenmeyen öğrenci davranışlarına ilişkin açıklamalarda bulunurken her ne kadar öğrencilerin özelliklerinden, sınıf içerisindeki yapılanmadan ve etkinliklerin nasıl planlandığından bahsetmedikleri görülse de; etkili sınıf yönetimini sağlamak amacıyla getirdikleri öneriler incelendiğinde, öğrencilerin özellikleri ve sınıfta uygulanan kurallar hakkında önceden bilgi edinmelerinin önemini vurguladıkları anlaşılmaktadır. Bununla beraber araştırmadan elde edilen bulgular, adayların uygulamayı gerçekleştirdikleri sınıflarda öğrenim gören öğrenciler ve sınıfın yapısı bakımından yeterli düzeyde bilgiye sahip olmadıklarına işaret etmektedir.

Bulgular, birçok öğretmen adayın sınıf yönetimi konusunda sınıf öğretmenlerinden destek beklediğini göstermektedir. Yukarıda da belirtildiği gibi öğretmenlik uygulaması dersi kapsamında sınıf yönetimi de dahil olmak üzere öğretmen adaylarının mesleğe ilişkin becerilerini geliştirmek amaçlanmaktadır (YÖK, 2011). Bununla beraber, öğretmen adaylarının sınıf yönetiminin sağlanmasında öğretmenlerin desteğini beklemleri aşağıdaki sebeplerden kaynaklanabilir:

- Öğretmen adayları uygulama yaptıkları sınıflarda öğrenim gören öğrencilere ilişkin yeterli bilgileri olmadığından gerekli müdahalede bulunmamışlardır ve/veya
- Öğretmen adayları sınıf yönetimine konusunda yeterli donanıma sahip değildir.

Araştırmadan elde edilen bulgular, öğretmen adaylarının çoğunun yapmış oldukları uygulamalara ilişkin yeterli dönüt alamadıklarını vurguladıklarını

göstermektedir. Bununla beraber, öğretmenlik uygulaması dersi kapsamında, uygulama öğretmenlerinin adayların güçlü ve zayıf yönlerini belirleyerek yapıcı dönütler vermesi beklenmektedir (YÖK, 2011).

Araştırma bulguları, öğretmen adaylarının sınıf yönetimini sağlamak amacı ile uygulamada en çok sıkıntı yaşadıklarını ifade ettikleri istenmeyen öğrenci davranışlarının önlenmesi konusunda bir takım önerilerde bulunduğunu göstermektedir. Buna göre, adaylar uygulama yaptıkları sınıflarda öğrenim gören öğrencileri tanımak ve sınıfta uygulanan kurallar konusunda bilgi edinmek amacıyla sınıf öğretmeni ile önceden görüşme yapmalarının ve bilgi almalarının faydalı olacağını düşündüklerini ifade etmişlerdir. Buna ek olarak, öğretmen adaylarının çoğu öğrenme-öğretme sürecinde materyal kullanmanın öğrencilerin dikkatini çektiğini belirterek bu durumun etkili sınıf yönetiminin sağlanmasına katkıda bulunduğunu vurgulamışlardır.

5. ÖNERİLER

Bu araştırmadan elde edilen bulgular doğrultusunda aşağıdaki öneriler geliştirilmiştir:

1. Öğretmen adayları öğretmenlik uygulaması dersi kapsamında sınıf yönetimine ilişkin beklentiler konusunda açık ve net bir şekilde bilgilendirilmeli.
2. Öğretmen adaylarının uygulama yaptıkları sınıflarda öğrenim gören öğrencileri tanımak ve sınıfta uygulanan kurallar hakkında bilgi edinmek amacıyla sınıf öğretmeni ile önceden görüşerek bilgi edinmeleri sağlanmalı.
3. Öğretmen adayları öğrenme-öğretme sürecinde öğrencilerin aktif olmasını sağlayacak materyaller kullanmaya teşvik edilmeli.
4. Daha sonraki araştırmalarda, öğretmen adayı ve sınıf öğretmeni arasındaki iletişime odaklanılması ve sınıf öğretmenlerinin de görüşlerinin alınması adaylarının öğretmenlik uygulaması dersinde sınıf yönetimine ilişkin deneyimleri üzerine daha ayrıntılı bilgiler sağlayacaktır.
5. Gelecek araştırmalarda öğrencilerin bireysel özellikleri, sınıfın yapısı ve sınıf yönetimi arasındaki ilişkinin incelenmesi özellikle istenmeyen öğrenci davranışlarının giderilmesi konusunda literatüre katkıda bulunacaktır.

KAYNAKLAR

- Akar, H., Tantekin Erden, F., Tor, D. ve Şahin, İ. T. (2010). Öğretmenlerin sınıf yönetimi yaklaşımları ve deneyimlerinin incelenmesi, *İlköğretim Online*, 9(2), 792–806
- Balım, A. G., Kesercioğlu, T., Evrekli, E. & İnel, D. (2009). Fen öğretmen adaylarına yönelik yapılandırmacı yaklaşım görüş ölçeği: Bir geçerlilik ve güvenilirlik çalışması, *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 10(1), 79–92.
- Başar, H. (2008). *Sınıf Yönetimi*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Celep, C. (2000). *Sınıf Yönetimi ve Disiplini*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Cresswell, J. W. (2007). *Qualitative Inquiry and Research Design: Choosing Among Five Approaches*. London: Sage Publications.
- Doyle, W. (1986). Classroom organisation and management. M. C. Wittrock (Ed.) *Handbook of Research on Teaching*, New York: Macmillian Pub. Comp.
- Ekici, G. (2008). Sınıf yönetimi dersinin öğretmen adaylarının sınıf yönetimine yönelik tutum ve inanç kazanma düzeyine etkisi, *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 17(3), 167–182.
- Elo, S. & Kyngas, H. (2008). The qualitative content analysis process, *Journal of Advanced Nursing*, 62(1), 107–115.
- Erden, M. (2001). *Sınıf Yönetimi*. İstanbul: Alkım Yayınevi.
- Güleç, S., Bağçeli, P. ve Onur, G. (2008). Öğretmen adaylarının sınıf kurallarının belirlenmesi ve uygulanmasına ilişkin görüşleri, *İlköğretim Online*, 7(2), 333–348.
- Işık, H. (2004). Öğrenme Ortamlarının Fiziksel Düzeni. M. Şişman & S. Turan (Eds.) *Sınıf Yönetimi*, Ankara: Öğreti PegemA Yayıncılık.
- Karasar, N. (2006). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*, Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Korkmaz, İ. (2003). İstenmeyen davranışların önlenmesi. Z. Kaya (Ed.) *Sınıf Yönetimi* (171–192). Ankara: PegemA Yayıncılık.
- Krippendorff, K. (2004). *Content Analysis: An Introduction to Its Methodology*. London: Sage Publications.
- Mahon, J., Bryant, B., Brown, B., & Kim, M. (2010). Using second life to enhance classroom management practice in teacher education, *Educational Media International*, 47(2), 121–134.
- Miles M. B., & Huberman, A. M. (1994). *Qualitative Data Analysis*. London: Sage Publications.
- MEB. (2007). *Beden Eğitimi Dersi (1-8) Öğretim Programı Kılavuzu*, Ankara: Devlet Kitapları Müdürlüğü.

- Özay Köse, E. (2010). Sınıf yönetimine yönelik öğretmen adaylarının görüşleri, *Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 3(39), 20–27.
- Özgan, H., Yiğit, C., Aydın Z., ve Küllük, M. C. (2011). İlköğretim okulu öğretmenlerinin sınıf yönetimine ilişkin algılarının incelenmesi ve karşılaştırılması, *Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 10(1), 617–635.
- Özpolat, V. ve Bayındır, N. (2007). Yeni müfredatla birlikte değişen sınıf yönetiminin öğretmen davranışlarına yansımaları, *Milli Eğitim Dergisi*, 174, 8–17.
- Paliç, G. ve Keleş, E. (2011). Sınıf Yönetimine İlişkin Öğretmen Görüşleri, *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 17(2), 199–220.
- Patton, M.Q. (2002). *Qualitative Research and Evaluation Methods*. (3rd ed.). Thousand Oaks, CA: Sage Publications, Inc.
- Sabancı, A. (2008). Sınıf yönetiminin temelleri. M. Çelikten (Ed.) *Yapılandırmacı Yaklaşım Göre Sınıf Yönetimi* (27–56). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Şentürk, O., & Oral, B. (2008) Türkiyede sınıf yönetimi ile ilgili yapılan bazı araştırmaların değerlendirilmesi, *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(26), 1–26.
- Tutkun, Ö. F. (2003). Sınıfta yerleşim düzeni. Z. Kaya (Ed.) *Sınıf Yönetimi* (171–192). Ankara: PegemA Yayıncılık.
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2005). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- YÖK. (2007). *Öğretmen Yetiştirme ve Eğitim Fakülteleri (1982–2007)*. Ankara: Temmuz.
- YÖK. (2011). *Aday Öğretmen Kılavuzu*. www.yok.gov.tr’den 03.01.2011 tarihinde indirilmiştir.